

Inclusieve participatie

De betrokkenheid van migrantengroepen bij de energietransitie

Een inventarisatie van het belang van inclusie van mensen met een (niet-westerse) migratieachtergrond bij de energietransitie.

16-12-2019

Aanleiding enquête

In de komende jaren gaat er steeds meer gevraagd worden van inwoners doordat de energietransitie ‘de wijken in gaat’ en er daadwerkelijke maatregelen genomen moeten worden. Hierbij is participatie in een zo vroeg mogelijk stadium essentieel. Een duurzame samenleving wordt immers gecreëerd door iedereen te betrekken bij de planvorming en vooral bij veranderingen in het persoonlijke leefomgeving.

Echter lijkt het bewustzijn en handelen op het gebied van duurzaamheid en (de individuele en collectieve) verantwoordelijkheid daarvoor, iets dat vooral leeft bij een bepaald deel van de samenleving. Zo blijken bijvoorbeeld mensen met een (niet-westerse) migratieachtergrond moeilijk bereikbaar voor gemeenten en natuur- en milieuorganisaties.

In deze tijd waar levens zowel financieel als maatschappelijk gaan veranderen (van gas naar elektriciteit, huizen verduurzamen etc.), zullen bepaalde groepen mensen flink achterblijven. Dit terwijl er voor hen keuzes worden gemaakt waarvan zij niets weten en waarbij ze niet betrokken worden. Wanneer geen aandacht is voor deze minderheidsgroepen, met een andere kijk en andere ideeën omtrent klimaatverandering en deze niet worden meegenomen bij verschillende projectfasen, worden wellicht de verkeerde keuzes gemaakt. Dit kan in een later stadium voor veel onvrede en onrust zorgen:

“Voor een rijke besluitvorming is het belangrijk alle stemmen te horen, omdat je zo de perspectieven-rijkdom maximaliseert en daardoor betere besluiten kan nemen, beter presteert en besluiten meer gedragen worden. En als je minderheidsstemmen structureel niet hoort, verdwijnen ze niet maar ontstaat gedoe en sabotage.¹” En wanneer bepaalde groepen zich buitengesloten of niet gehoord voelen, zullen ze veel meer weerstand bieden en zich moeilijker aanpassen aan veranderingen in de samenleving.

Om de participatie breed en goed vorm te geven ziet Klimaatverbond Nederland het als noodzaak om te weten of en hoe verschillende groepen mensen met een (niet-westerse) migratieachtergrond in de beleidsvorming en plannenmakerij worden betrokken. Wij willen onderzoeken en nagaan welke aspecten van belang zijn bij een brede, inclusieve participatie, om vervolgens onze leden meer gerichte informatie te bieden.

Het vraagstuk is op twee lijnen uitgezet. Ten eerste: onderzoeken of (en in hoeverre) onze aanname klopt en of dit een belangrijke thema is in het politieke of sociale debat. Vervolgens is het de bedoeling om samen met partners te zoeken naar programma's en methoden om dit vraagstuk geagendeerd en uitgevoerd te krijgen bij gemeenten (onze leden). **Hierbij geldt de enquête ‘inclusieve participatie’ als een eerste stap.**

Een tweede weg is een samenwerking met Bureau Wijland en de gemeente Arnhem waarbij we op lokaal niveau, via bottom-up benadering, proeftuinen gaan opzetten.

¹ Walter Faaij in artikel ‘Polariserend klimaat’

Rol en aanpak Klimaatverbond Nederland

De rol van Klimaatverbond Nederland in dit programma is om de samenhang in de vraagstukken ‘participatie’ en ‘energietransitie’ te versterken. Ons beeld is dat mensen met een (niet-westerse) migratieachtergrond moeilijker bereikbaar zijn voor gemeenten en natuur- en milieuorganisaties en ook dat hun betrokkenheid bij klimaat- en milieuactiviteiten zeer gering is. Om de participatie breed en inclusief vorm te geven zien wij het als noodzaak dat ook deze groepen in de beleidsvorming en bij de energietransitie worden betrokken.

Wij zien het als onze rol om dit onderwerp beleidsmatig te agenderen, niet alleen op rijksniveau, maar ook vooral bij gemeenten, provincies en waterschappen (onze leden).

In oktober hebben wij de eerste stap gezet door een verkennende enquête uit te zetten. In deze enquête zijn een aantal vragen gesteld over de bekendheid omtrent de participatie van migrantengroepen bij de energietransitie. Wij hebben 127 reacties ontvangen op de enquête. Vervolgens zijn diverse respondenten telefonisch benaderd voor een verdiepend gesprek, om zo nog beter inzicht te krijgen in hun aanpak en ervaring over dit vraagstuk. De resultaten die volgden uit de enquête en de gesprekken met de benaderde gemeenten vormen de basis van de inhoud van deze rapportage.

Bevindingen

De respons op de enquête was groot (127 reacties), zeer divers en afkomstig uit ‘alle hoeken van het land’. Zo hebben we onder andere 67 reacties ontvangen van overheidsorganisaties (gemeenten, provincies, waterschappen), 8 reacties van energiecoöperaties en ook vele reacties uit het sociale/maatschappelijke domein. Opvallend was dat we de meeste reacties al binnen een week binnen hadden, dus hieruit concluderen wij dat het onderwerp de ondervraagden wel aansprak. Uit de resultaten blijkt ook dat dit een vraagstuk is dat nauwelijks op de agenda’s staat, maar -bij navraag- wel grote interesse opwekt.

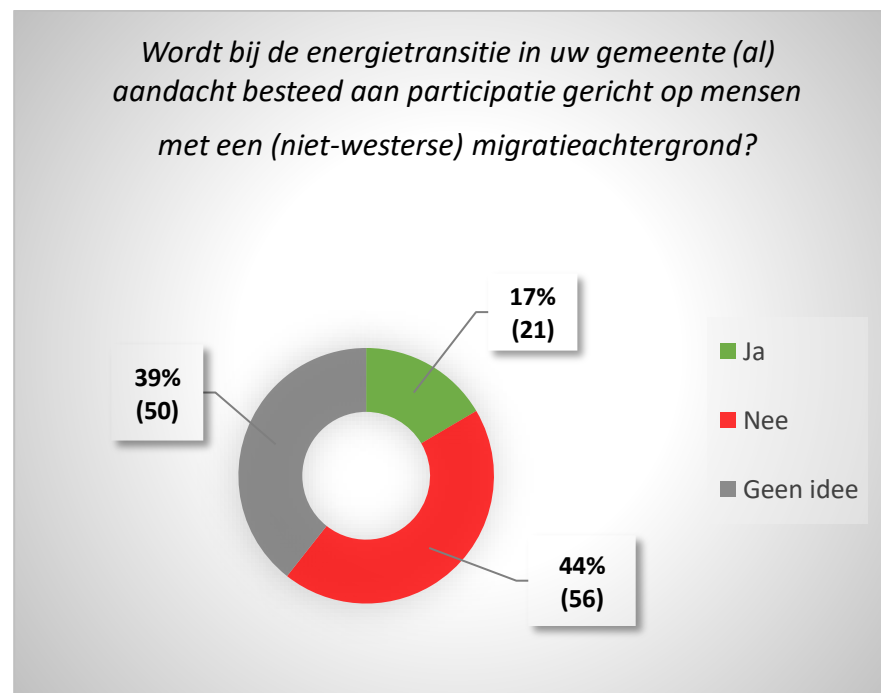
Een aantal cijfers uit de enquête

Op de vraag of bij de energietransitie aandacht wordt besteed aan participatie gericht op mensen met een (niet-westerse) migratieachtergrond, hebben bijna de helft van de respondenten (56) ‘Nee’ geantwoord. Ruim 50 respondenten hebben gereageerd met ‘Geen idee’ en 20 personen hebben ‘Ja’ gevuld bij deze vraag. (zie figuur 1)

Dit laat duidelijk zien dat er nog niet veel kennis en inzicht is over (het belang van) participatie van mensen met een (niet-westerse) migratieachtergrond.

"We zijn nog niet gestart met de participatie, echter is dit vraagstuk wel mee te nemen."

"Het gebeurt nog niet, maar we zijn ons bewust van de opgave, met name richting (gast)arbeiders."

Figuur 1: diagram resultaten vraag 1 uit de enquête

"Ja, maar ze worden nog niet als specifieke groep gezien. Hoogstens als het om op inductie koken gaat, gelet op andere eet/kookcultuur"

"Zoals gezegd hebben we er nog geen specifieke aandacht aan gegeven"

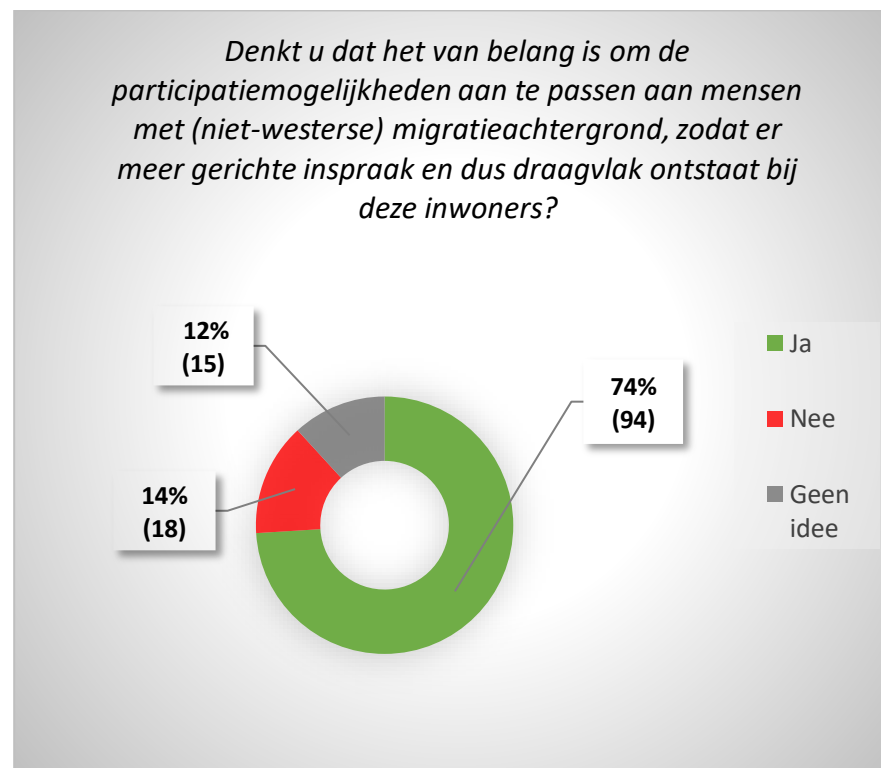
Uit de reacties naar aanleiding van de enquête blijkt echter wel dat gerichte participatie belangrijk wordt gevonden door de respondenten. Een ruime meerderheid (74%) geeft aan het belangrijk te vinden om de participatiemogelijkheden bij de energietransitie aan te passen aan mensen met (niet-westerse) migratieachtergrond (zie figuur 2). De respondenten die 'Geen idee' of 'Nee' hebben geantwoord, geven aan (voor zover ze uitleg hebben gegeven) al bij voorbaat geen onderscheid te willen maken tussen groepen en dus dit niet als apart onderwerp (willen) nemen.

"Participatie wordt in algemene zin benaderd."

"Alle participatie gebeurt in gelijke vorm, er wordt namelijk geen onderscheid gemaakt."

"Wij hebben oog en begrip voor dit onderwerp en zijn bereid om hier aandacht aan te geven. Zo ontving ik laatst een filmpje, waarin vanuit de gemeente gecommuniceerd werd naar de burger. Hierbij heb ik gevraagd om er ondertiteling bij te voegen."

"Energie coaches en ambassadeurs vanuit de gemeenschappen zelf zou goed kunnen werken."

Figuur 2: diagram resultaten vraag 5 uit de enquête

"Vanuit de politiek is er veel te weinig communicatie naar de burger toe. Ook bij de klimaattafels bijvoorbeeld is echt te weinig gelet op de betrokkenheid van burgers."

Ondersteuningsbehoeften

Veel respondenten geven aan (nog) niet bezig te zijn met dit vraagstuk, maar het wel belangrijk te vinden. Na bij een aantal respondenten navraag te hebben gedaan, blijkt dat ze tegen een aantal belemmeringen aanlopen. Zo blijkt dat ze eigenlijk niet weten waar ze moeten beginnen. Ook is het voor hen lastig in te schatten wie precies erbij te betrekken. Het ontbreken van goede voorbeelden van aanpak is ook een gemis voor hen. Respondenten die in de enquête hadden aangegeven ermee bezig te zijn/waren, geven bij navraag toch aan dat het vaak geen ‘succesverhalen’ waren.

Een aantal vragen/behoeftes die bij de respondenten opkomen zijn bijvoorbeeld:

- Hoe moeten we het precies aanpakken?
- Wie moeten we erbij betrekken en hoe is de rolverdeling?
- Voorbeeldprojecten zullen helpen.
- Overzicht van manieren en middelen.

"Voorbeeldprojecten zouden ons zeker helpen."

"Het vormen van leerkringen en bijeenkomsten zal zeker helpen, want je kunt een plan hebben, maar in praktijk is het toch anders. Het bij elkaar brengen van kennis en ervaringen is dan zeker nodig."

"We missen goede voorbeelden. Een van de wijken bij ons is onderdeel van Wijk van de Toekomst, hierbij zullen manieren en middelen voor participatie (van groepen) zeker bruikbaar zijn."

Conclusie

Uit dit verkennend onderzoek (met in totaal 127 respondenten) blijkt dat het vraagstuk (gerichte participatie op mensen met een (niet-westerse) migratieachtergrond bij de energietransitie) als belangrijk wordt ervaren, dat meer aandacht dient te krijgen (ruim 75%). Echter blijkt ook dat het merendeel van de respondenten er (nog) niet mee bezig is of niet weet hoe ze als organisatie hier een invulling aan kunnen/moeten geven (85% van de respondenten).

Bij navraag bij een aantal van de respondenten wordt duidelijk dat ze vooral ‘het ontbreken van goede voorbeeldprojecten’ als een grote belemmering ervaren. Verder zou beweging ‘vanuit de groepen zelf’ erg helpen. Ons beeld hierbij is dat er weldegelijk beweging aanwezig is vanuit die groepen, de vraag is hoe die te bereiken en voort te borduren op hun activiteiten.

"Het is lastig om de groepen met een migratieachtergrond te betrekken bij wijkbijeenkomsten. Meestal zijn de aanwezigen toch Nederlandstalig, 55+ en blank. Verder zijn er weinig voorbeelden om de participatie van de grond te krijgen."

Hoe gaan wij nu verder?

Hoewel dit voorstel vooral gericht is op de rol en betrokkenheid van mensen met een (niet-westerse) migratieachtergrond in het klimaatdebat, kan dit ook een basis vormen voor ‘de minder goed bereikbare burger’ in het algemeen. Het is uiteindelijk de bedoeling om dit vraagstuk geagendeerd te krijgen bij (decentrale) overheden, provincies en rijksoverheden én projecten op te zetten op lokaal niveau. Wij vinden dat in de komende periode er bewustwording moet komen bij zoveel mogelijk partijen in verschillende domeinen en werkvelden door de dialoog aan te gaan over de inclusie en participatie van mensen met een migratieachtergrond bij klimaat- en energietransitie projecten.

Een goede instapmogelijkheid zou zijn als het meegenomen wordt bij de Regionale Energiestrategieën (RES) en de proeftuinen voor aardgasvrije wijken. Een ander mogelijkheid is om deze thematiek te koppelen aan het integratievraagstuk, bijvoorbeeld door meer focus te leggen op (gerichte) scholing van nieuwkomers en het implementeren van dit vraagstuk in het Participatieverklaringstraject².

Zo kunnen velen meedenken over en bijdragen aan de doelmatige oplossingen voor dit vraagstuk. Een methodiek die kan worden gebruikt bij de aanpak hiervan is het proces van ‘*empowerment*’. Dit gaat over wat individuen aan kan zetten tot actie en speelt zich daarmee af in de directe leefwereld van mensen. Empowerment wordt gedefinieerd als: "het proces waarbij actoren het vermogen verwerven

(of verliezen) om middelen te mobiliseren om een doel te bereiken.” Dit proces willen wij in eerste instantie op lokaal niveau in gang zetten met Bureau Wijland, in opdracht van de gemeente Arnhem. Hier zal er op lokaal niveau, via bottom-up benadering, proeftuinen worden opgezet voor de betrokkenheid van burgers met een (niet-westerse) migratieachtergrond in duurzaamheidsinitiatieven. Hierbij is participatie in de energietransitie een van de thema's. Verder is het goed om aansluiting te zoeken bij onderzoekspartijen uit het sociaal/maatschappelijk domein die zich richten op gelijksoortige vraagstukken. Hiervoor zijn wij in gesprek met het Verwey-Jonker Instituut en Movisie om een mogelijke samenwerking te verkennen. Klimaatverbond Nederland staat verder ook open voor andere partners met verschillende expertises. Dus heeft u kennis, vragen of ideeën, of wilt u meedoen? Neem contact op!

Contact

Maisam Haydary

Inhoudelijk medewerker klimaatadaptatie
088-0238900

maisam.haydary@klimaatverbond.nl

Klimaatverbond Nederland

Zijpendaalseweg 6
6814 CK ARNHEM
088-0238900

² Het participatieverklaringstraject is een verplicht onderdeel van het inburgeringsexamen voor iedereen die op of na 1 oktober 2017 inburgeringsplichtig is geworden.